

Oproti Městské vyšší dívčí škole byl to ústav pokrokovější a demokratičtější — ale motiv jeho založení byl ovšem třídní. Měl zajistiti dcerám nezámožných rodin, aby neklesly mezi proletariát, aby se udržely ve vrstvě maloměšťanstva nebo aby se do ní dostaly.

A tak vidíme ve vývoji na jedné straně zprvu školy soukromé pro měšťanské dcery, které se s větším bohatstvím měšťanstva doplňují „noblesní“ Městskou vyšší dívčí školu, na druhé straně nezdařené pokusy charitativní pro chudé dívky a mezi nimi uprostřed školy Ženského výrobního spolku pro dcery ze středních vrstev, které musí mysliti na zabezpečení obživy vlastní prací.

Zatím mužů měšťanské společnosti již dosahovali nejvyššího vzdělání. Roku 1883 byla otevřena česká universita a rozvíjela se kultura a vzdělání jako odraz hospodářského rozvoje české společnosti.

V té době již máme začátky ženského emancipačního hnutí, které v první fázi soustředilo své úsilí na to, aby dívkám otevřelo přístup ke vzdělání středoškolskému a k studiu universitnímu, a tím jim umožnilo uplatnění se ve vyšších povoláních, v první řadě v povolání středoškolských profesorek a lékařek.

To již je historie vzniku „Minervy“, prvního českého dívčího gymnasia, které vzniklo zprvu jako první soukromá střední škola

dívčí spolku „Minerva“. Vznik „Minervy“ byl těsně spjat s hospodářskými i společenskými podmínkami devadesátých let minulého století a s oním stupněm vývoje myšlení měšťanských žen, jak je určoval vládnoucí liberalistický světový názor, příznávající potřebu reformismu v rámci oficiální společnosti.

Je třeba ještě konstatovati, jaký názor na dívčí vzdělání té doby mají představitelé naší historicko-pedagogické vědy. Je to názor třídní. Vidíme to jak na O. Kádnerovi, který staví ve svém „Vývoji a dnešní organizaci školství“ otázku dívčího vzdělání zcela objektivisticky, tak na R. Neuhöfferovi, který ve své studii „Středoškolské studium dívčí“ osvětluje stejně nedostatečnost dívčího studia společenským názorem, že žena je tvor fyzicky i duševně odlišný od muže, obdařený menší schopností, a že její povolání je v rodinném životě a v domácích pracích, nikoliv ve veřejném životě a ve výdělečné práci. Schází mu úplně pohled prohloubený pochopením hospodářských příčin a souvislostí. Stejně i reformistické snahy Františka Drtiny našly výraz začátkem století v zakládání dívčích lyceí, které byly vysloveně úpadkovým zjevem měšťanské společnosti. Nižší vzdělání mělo ženu ponechati na nižším stupni společenského žebříčku v kapitalistické společnosti. (Pokračování.)

PEDAGOGICKÉ VZDĚLÁNÍ

První pololetí práce fakultní školy.

Učitelský sbor fakultní školy, Praha 2.

V. I. Lenin nás učí, že „učitel musí být u nás postaven na takovou výši, na jaké nikdy nebyl, není a nemůže být v buržoasní společnosti. To je pravda, kterou není třeba dokazovat. K tomu musíme dospět systematickou, důslednou a vytrvalou prací, usilující jak o rozšíření jeho obzoru, tak o jeho všestrannou přípravu k jeho opravdu vznešenému poslání.“

Naše pedagogické fakulty poskytují budoucím učitelům hluboké a všestranné theoretické vědomosti. Ozývají se však hlasy, že absolventi pedagogických fakult nejsou dosti připraveni po stránce praktické a že se po nastoupení práce na školách setkávají v praxi s obtížemi, které těžce zdolávají právě proto, že jim pedagogická fakulta neposkytla příležitost k osvojení základních způsobů a forem práce s dětmi.

Abyste byla zajištěna tato praktická příprava budoucích učitelů na pedagogických fakultách, vydalo ministerstvo školství, věd a umění v červenci 1952 výnos o zřizování fakultních škol při pedagogických fakul-

tách, na nichž „konají posluchači v učebních hodinách hospitace, praktické výstupy a souvislou pedagogickou praxi. Kromě toho jednotlivé katedry používají fakultních škol pro svou vědeckou, výzkumnou a metodickou práci“.

Práce posluchačů pedagogické fakulty na fakultní škole umožňuje jim poznat školu, seznámit se s třídními kolektivy, pozorovat vyučování a mimoškolní i mimoškolní práci, seznámit se s metodickým materiálem učitelů, s průběhem porad učitelského sboru, se žákovskými pracemi, s prací v zájmových kroužcích, v doučovacích skupinách, s prací pionýrské a žákovské organizace, studovat zkušenosti učitelů a ředitele školy. Umožňuje jim spojovat teorii s praxí. Posluchači hospitují při vyučovacích hodinách a sami vykonávají samostatné výstupy za přítomnosti odborníka z fakulty a fakultního učitele. Poznávají pedagogický proces, složitou a namáhavou práci učitele, jeho vedoucí úlohu v pedagogické práci. Učí se metodám výchovy a vyučování a získávají zkušenosti.

Poznávají vyučovací hodinu jako základní formu pedagogické práce ve škole. Ověřují si své síly a schopnosti k učitelskému povolání, praxe ve škole je vede k samostatnému a iniciativnímu jednání.

Z tohoto posláni fakultní školy vyplývají pro její učitele zvláštní úkoly. Kromě svých učitelských povinností podávají posluchačům pedagogické fakulty ukázky vzorných vyučovacích hodin, pomáhají posluchačům při hospitacích a při přípravě na vyučovací hodiny, jsou přítomni při praktickém výstupu posluchačů a účastní se rozborů, posuzování a hodnocení jejich práce, účastní se vědecké, výzkumné a metodické práce, kterou na fakultní škole konají katedry pedagogické fakulty, jsou členy příslušných kateder pedagogické fakulty s poradním hlasem a účastní se pedagogických a psychologických seminářů na pedagogické fakultě.

Ředitel fakultní školy pomáhá posluchačům při studiu svými zkušenostmi ze školní praxe, pomáhá metodikům pedagogické fakulty a učitelům na fakultní škole při konání hospitací v učebních hodinách, zajišťuje podmínky pro konání pedagogické praxe posluchačů, pomáhá katedrám pedagogické fakulty při organizaci a provádění vědecké, výzkumné a metodické práce ve škole a zařizuje, aby se učitelských porad na fakultní škole podle potřeby mohli zúčastnit členové katedry pedagogiky, po případě i členové ostatních kateder a metodikové pedagogické fakulty.

Ve své práci jsme se snažili být posluchačům pedagogické fakulty ve všem vzorem. Snažili jsme se dosáhnout toho, aby si posluchači z naší práce s dětmi uvědomili význam učitele jako ústřední postavy ve škole a organizátora pedagogického procesu, aby viděli v nás nadšené vychovatele budovatelů a pracovníků socialistické výstavby. Víme, že se nám to vždy nedařilo. Budeme muset pracovat ještě usilovněji, abychom byli dobře vyzbrojeni pedagogickou teorií a abychom dobře užívali nejučinnějších metod učebně výchovné práce.

Pomohou nám v tom také semináře psychologie a pedagogiky, které na pedagogické fakultě navštěvujeme. Chybí nám zatím užší styk s pedagogickými sbory, do jejichž práce jsme se nemohli zapojit pro nedostatek času do takové míry, jak bychom si přáli. Máme vůbec dojem, že jsme si zatím nedokázali naplánovat a zorganizovat svou práci tak, abychom na všechno stačili. Neměli jsme ještě zkušenosti.

Máme za sebou první semestr práce na fakultní škole. Hodnotili jsme svou práci. Zkoumali jsme, zda jsme učinili vše, abychom pomohli naší pedagogické fakultě vychovat z posluchačů dobré, na své krásné povolání všestranně připravené učitele. Zkou-

mali jsme, jak se nám posluchači v práci projeví.

V prvních měsících zimního semestru hospitovali na naší škole posluchači pedagogické fakulty ve skupinách podle jednotlivých oborů, pravidelně podle plánu sestaveného ústavem školní praxe pedagogické fakulty. Po každé hospitaci se konal rozbor hodiny za vedení metodika příslušného předmětu z fakulty a fakultního učitele.

V prvním semestru učebního roku 1952/53 byl styk školy s pedagogickou fakultou i jinak dobrý. Někteří pracovníci pedagogické fakulty, zejména jejího ústavu školní praxe, účastnili se porad učitelského sboru fakultní školy a byli ve stálém osobním styku s jednotlivými členy učitelského kolektivu. Jiní pracovníci fakulty konali ve škole vědeckou a výzkumnou práci, učitelé školy navštěvovali porady odborných kateder fakulty. Ředitel školy se účastnil porad katedry pedagogiky. V tomto styku jsme však cítili určitou neplánovitost jak se strany školy, tak i se strany pedagogické fakulty. Pro příště bude nutno, aby spolupráce školy s fakultou byla předem plánována. I závodní organizace KSČ při škole byla ve styku se závodní organizací KSČ při pedagogické fakultě, tento styk však neprobíhal zatím plánovitě a jeho výsledky nebyly proto hmatatelné. I zde pomůže větší plánovitost společných akcí.

V rámci spolupráce fakulty se školou navštívil naši školu také náměstek ředitele pedagogického institutu v Kalinině soudruh S. Turčenko, jenž v zimním semestru přednášel na pedagogické fakultě. Zúčastnil se vyučování, podrobně si prohlédl školu a bylo pro nás velkou ctí, když se vyjádřil o práci školy s největším uznáním.

Těžiště praktického výcviku posluchačů záleželo ve čtrnáctidenní souvislé praxi, kterou konali posluchači na naší škole v prosinci 1952.

Jak byli posluchači pedagogické fakulty na tuto souvislou praxi připraveni?

Připravenost učitele k vyučování má dvě části: znalost věcnou, t. j. znalost učební látky a současně znalost učebnice, a pak znalost toho, jak učební látce naučit, t. j. připravenost metodickou. Metodická připravenost zahrnuje znalost stavby hodiny, znalost vyučovací metody, s jejíž pomocí vede učitel žáka k osvojení vědomostí a dovedností a současně rozvíjí jeho rozumové síly a schopnosti. Sem patří i schopnost využití jednotlivých žáků pro celkovou práci kolektivu a ovládnání prostředků, jimiž je zprostředkován styk, t. j. řeč, písmo a kresba na tabuli.

Se stavbou hodiny byli posluchači dobře seznámeni z metodických výkladů i z rozborů hodin, při nichž hospitovali. Praxe jim pak ukázala, kolik učiva lze asi zařadit do

hodiny. Při prvních pokusech byly mnohdy obavy, není-li učební látka málo. Typický byl případ jedné posluchačky, která v první hodině s látkou velmi spěchala, takže na shrnutí jí zbylo příliš mnoho času. V následující hodině postupovala naopak tak volným tempem, že málem látku nedodělala. Zde je nejlépe patrný význam praxe, která odstraní oba extrémy.

Přípravu na vyučovací hodinu konali posluchači svédomitě. U převážné většiny posluchačů byla patrná snaha dobře učit a naučit. Někteří však vypracovávali písemnou přípravu ne dost přehledně. Příprava má být rozčleněna v očíslované odstavce, z nichž každý nese vlastní heslo. Vedle má být zachyceno, co bude z dané části zapsáno na tabuli. Doporučuje se vypracovat v přípravě také obraz tabule. K tomu názoru došli mnozí posluchači sami a ve druhém týdnu většinou obraz tabule již sami připravili. Plán hodiny je věc velmi důležitá a bez vážného důvodu nemá být měněn. Stane-li se však věc mimořádná, jako že na př. vědomosti žáků při opakování na počátku hodiny nutně vyžadují doplnění, pak se vypustí z plánu něco nepodstatného, anebo se práce na vhodném místě přeruší a hodina se ukončí. Plán hodiny je nedocenitelným pomocníkem učitele.

Metodou hodiny byl pravidelně výklad s demonstracemi. Pokud se demonstrace konaly, byly většinou dobré, ale nebyly vždy dosti využity k zaktivisování spolupráce žákovského kolektivu. K metodické přípravě patří i vhodné využití dobrých žáků ve prospěch práce kolektivu. A tu je třeba, aby posluchači byli předem informováni o charakteru třídy a hlavně o jedincích, kteří tvoří odchylku od normálu třídy. Posluchači mají vědět i o nadaných i o málo nadaných žácích ve třídě. Učitel s nimi při práci vždy počítá. Při výkladu, kdy jde o to, aby učební látka byla podána uceleně, opírá se víc o žáky zdatnější, když naopak opakuje a procvičuje, věnuje se víc žákům méně zdatným. Tím způsobem získává celou třídu ke spolupráci. Na posluchači je, aby s třídou navázal včas pracovní kontakt. Ten se navazuje již při přípravě pomůcek a ve volných chvílích před hodinou. Není správné, když se posluchač objeví ve třídě až při zavzvonění. Stejně se má zúčastnit i úklidu pomůcek, ne pro úklid sám, ale pro styk s jednotlivci žákovského kolektivu. Je-li navázán osobní styk, třída ochotně spolupracuje a bere věc hodiny za svou. Bylo to patrné z poznámky žáka, který po skončení opravdu zdařilé hodiny fyziky s pýchou prohlásil: To nám to „klaplo“.

Při ukládání domácího úkolu je nutno pamatovat, aby podstata práce byla zcela jasná nejen středním, ale i slabším žákům. Žáci bezprostředně po výkladu mají před-

stavu, že vyloženému dobře rozumějí, ale po několika dnech a někdy i hodinách jim ledacos vymizí z paměti. Jde-li proto o úkol nový, žáky dosud nepropracované, musí se o něm předem pohovořit o zodpovědět otázky žáků.

Co se týče řeči a písma, řeč má být hovorová, ale gramaticky správná a i na II. stupni se máme podle možnosti vyvarovat užívání zbytečných cizích slov. Dosáhneme toho tím, že si alespoň první výstup odříkáme doma nahlas, abychom sami sebe slyšeli.

Při zápisech na tabuli, hlavně v prvním týdnu, pozorovali jsme u posluchačů četné nedostatky, i když mnohdy stačí zápis na tabuli zkontrolovat od zadní lavice, aby písmo bylo přiměřeně velké, čitelné, ale ne nadbytečně velké, aby nebyly velké mezery mezi řádky. Tabule se potom musí často mazat a žáci ztrácejí přehled hodiny. Kresby naproti tomu mají být dost velké, aby bylo vidět i detaily, a mají být také předem připraveny v obrazu tabule, aby měly nejen potřebnou velikost, ale i správné umístění vzhledem k textu zápisu. Bylo opravdu dobře, že posluchači mohli poznat ovzduší školy. Dobrý vliv praxe byl patrný na některých našich posluchačích již v prvním týdnu a bylo patrné, že z nich budou dobří učitelé. Podle jejich příkladu vzrostl během druhého týdne počet dobrých výstupů.

Všimněme si nyní odborné připravenosti posluchačů pedagogické fakulty, se kterou přistupovali ke své práci jako vyučující přírodopisu. Posluchači přírodopisu studují skupinu předmětů přírodopis-zeměpis-chemie. Tato kombinace se vyznačuje takovou rozsáhlostí látky, jako žádná jiná kombinace předmětů pro střední školy. Již sama tato okolnost klade na posluchače mimořádné studijní požadavky. Můžeme konstatovat, že posluchači přistupovali k vyučování s dobrou odbornou přípravou, kterou jim dala fakulta. Vyučovali ve všech čtyřech třídách naší střední školy. Ze skupiny 10 posluchačů absolvovala většina během souvislé praxe dva výstupy z přírodopisu vedle výstupů z chemie a zeměpisu. Každý posluchač tedy během 14 dnů učil průměrně čtyřikrát. Poněvadž každý musel vypracovat podrobně přípravy na vyučování, účastnit se výstupů ostatních soudruhů atd., pracovali velmi intenzivně. Během výstupů se ukázalo, že na fakultě je třeba zaměřit výklady víc pro potřebu škol II. stupně. Posluchači ukazují většinou velmi dobrou připravenost odbornou, mnoho theorie a vědeckosti, ale základní věci nedovedou často se žáky rozvést a spokojí se někdy pouhým konstatováním místo výkladu. To se projevilo zvláště v zoologii, kde zpracování temat a výklady byly obvykle příliš statické a málo živé.

Závadou zde byla i obtížnější učebnice zoologie. Nejlépe se posluchačům učila témata z nauky o člověku. Je to látka, kterou teprve začali studovat. Výstupy však probíhaly dobře. Výstupy z botaniky a geologie probíhaly dobře. Posluchači všude uplatňovali svou odbornou připravenost, měli o vyučování zájem a snažili se i ve svých prvních výstupech dětem dát vše, co bylo jejich úkolem. Shrňeme-li výsledky praxe s hlediska přírodních věd, vidíme, že posluchači mají mnoho základního vědeckého vzdělání, které nedovedou vždy vhodně aplikovat v praxi. Je proto třeba při vědecké přípravě posluchačů stále pamatovat na pevné spojení teorie s praxí, obsahu učiva s metodou podání.

Jak již bylo řečeno, posluchači se na výstupy připravovali písemně. Všimněme si na příklad jejich přípravy na dějepis. Písemná příprava je výsledkem promyšlení učební látky, vyhledávání jejího jádra, rozlišování faktů podstatných od méně podstatných a stanovení cíle hodiny a prostředků k cíli směřujících. Je to obraz hodiny a všech metodických a didaktických pomůcek, a mnoho na ní záleží. Proto odevzdávali kandidáti své písemné přípravy fakultnímu učiteli před výstupem 1–2 dny, aby bylo možno přípravu upravovat a odstraňovat chyby.

Písemná příprava na dějepis měla dvě části: 1. plán hodiny, 2. podrobná příprava. První část obsahuje tyto body: a) učební látka, b) výchovné vzdělávací cíl, c) metodický postup v přehledu, d) obraz tabule, e) pomůcky. V druhé části byla vlastní příprava: a) opakování a přechod k nové látce (se zřetelem na doplňování již osvojeného učiva), b) nové učivo, uvedené v bodech s poznámkami o doplňování četbou, obrázkem, grafem a pod., c) souhrnné opakování podle připravených otázek, d) závěrečné shrnutí — dosažení cíle hodiny. Úroveň příprav posluchačů po stránce metodické byla vcelku dobrá. Stinnou stránkou písemných příprav bylo písmo a úprava, v nichž se nejevilo mnohdy dost pečlivosti.

Zdar i nezdar absolvované hodiny závisel na věcné přípravě (konzultace, znalost učebnice, zvládnutí probíraného problému, metodická zdatnost, postoj posluchačů k práci vůbec, jejich postoj k dětem a do značné míry i učitelský takt). Postoj k práci byl téměř u všech posluchačů velmi pěkný. Zejména posluchači z dělnických kádrů chápali se svého úkolu velmi vážně a svědomitě. Odmyslíme-li si nedostatky učitele začátečníka, kterých ostatně nebylo mnoho a nebyly podstatné, lze říci, že posluchači většinou úkol daný hodinou splnili, že jejich výklad nevykazoval věcné nedostatky, byl plynulý, žákům přístupný a srozumitelný

a byl sledován žáky se zájmem. Po stránce ideové vedli posluchači žáky správně. Vhodným způsobem zdůrazňovali, že prvním úkolem žáka je nabytí hlubokých a trvalých vědomostí, podporovali jejich samostatnost, povzbuzovali je k překonávání obtíží. Pokud to povaha látky dovozovala, zachycovali při vyučování současnost, a to zejména v tematice slovních úloh.

Vyučování se začínalo zpravidla kontrolou domácích cvičení. Kontrola byla běžná a většinou se omezovala na zjištění správnosti výsledků. Pouze v některých případech byl kolektivně proveden rozbor chybné úlohy. Pokud se nejednalo o zcela nové úseky látky, navazovali plynule na předchozí hodiny tím, že shrnuli učivo z předešlé hodiny. Výklad byl rozmanitý. Zatím co někteří i při výkladu užívali součinnosti žáků, vycházeli z jejich zkušeností a dávali jim formulovat závěry, definice a poučky, jiní se nedovedli odpoutat od metody monologické, obvyklé při přednáškách. Tabule užívali až na výjimky správně; na jedné tabuli zaznamenávali hlavní části výkladu, na druhé detaily. Technika zápisů do sešitů byla různá. Někteří dávali žákům opisovat s tabule podstatné záznamy po částech během hodiny, jiní až na konci hodiny. Většinou vyvolávali všechny žáky, nikoli jen nejlepší. Sledování žáků, zda jednotlivým krokům výkladu všichni rozuměli, bylo uspokojivé. Posluchači se proti rylosti a správnosti jazyka celkem neprohřešovali. Vykládali správně, srozumitelně, přístupnou formou. Vyložené učivo se jim zpravidla podařilo také slušně procvičit, poznatky utřídit a shrnout. V mnohých případech prováděli utřídění a shrnutí pod jejich vedením sami žáci. Případů, kdy při hodině nedošlo pro nedostatek času k shrnutí a utřídění, bylo málo. Ukládaná domácí cvičení byla většinou se žáky málo prohovořována. Vadil tomu nedostatek času. Posluchači měli cvičení řádně připravena. Kázeň žáků byla při hodinách vesměs dobrá. V diskusích praktických cvičení si mnozí posluchači velmi jasně uvědomovali, jakých chyb se při hodině dopouštěli a dovedli sebekriticky ocenit svou práci. Také ostatní posluchači dovedli vcelku správně, nikoli však samostatně zhodnotit práci vyučujícího.

Jak se hodnotily výstupy posluchačů? Vyučující sebekriticky zhodnotil svůj výstup, uvedl, v čem chyboval, jak dosáhl vytčeného cíle, v čem viděl slabiny hodiny, jak se mu podařilo udržet kázeň žáků atd. Pak promluvil hlavní kritik, „oponent“, který si pilně zapisoval klady i zápory hodiny. Po jeho zhodnocení se vyjádřili ostatní posluchači. Posudky podrobně zapisoval hlavní kritik a odevzdal je fakultnímu učiteli. Nakonec zhodnotili výstup metodik a fakultní učitel.

Během souvislé praxe jsme zápasili my i posluchači s nedostatky sbírek učebních pomůcek. Chybí nám ve většině předmětů i příruční knihovnička. Posluchači používali proto knih a pramenů z kabinetů pedagogické fakulty. Věříme však, že tento stav je jen přechodný a že se hodně brzy dočkáme lepšího vybavení kabinetů naší školy.

Při souvislé praxi posluchačů jsme si byli vědomi toho, že málokterému učiteli střední školy je dopřáno, aby učil jen předmětům, pro které má aprobaci. Často je velmi obtížné sestavit sbor tak, aby každý jeho člen učil jen předmětům svého oboru. Při mnohosti skupin a různých kombinací studia na pedagogické fakultě se tyto potíže ještě vystupňují. Snažili jsme se proto posluchačům ukázat, jak vypadá vyučování i těch předmětů, které nepatří do oboru posluchače. Pro každou skupinu bylo počítáno s několika hodinami naslechu předmětů cizích. Posluchači si uvědomili, jak dalece vystačí se svými vědomostmi, získanými na školách III. stupně, k vyučování na střední škole. Poznali, v čem se specificky liší předměty jiné od jejich studijního oboru, poznali metodickou stavbu hodiny, získali mnoho didaktických poznatků, které budou moci uplatnit i v předmětech, ke kterým se připravují. Přesvědčili se, jak je si metodická stavba hodiny ve všech oborech vyučovacích podobná a věříme, že budou s menšími obavami přistupovat ke svému povolání, jestliže jednou budou muset učit předmětu, který důkladně neznají.

Důležitou složkou praxe posluchačů na fakultní škole tvořila jejich účast v mimoškolní a mimoškolní práci. Podle připraveného plánu účastnili se posluchači oddílových a družinových schůzek pionýrské organizace a sami také připravili a uskutečnili jednu takovou schůzku. Zúčastnili se také aktivu pionýrských vedoucích a sestavovali spolu s pionýry pionýrské nástěnky. Byli též přítomni jedné výborové schůzi žákovské organizace a zúčastnili se zde i diskuse. Posluchači pomáhali učitelům při instalaci předvánoční výstavky knih pro žáky i rodiče a byli se školou v Divadle pro mládež. Navštívili rovněž zájmové kroužky a kroužky tělovýchovné, zúčastnili se pedagogické porady učitelského sboru, která se zabývala otázkami vlastenecké výchovy. Aby se mohli s tímto problémem důkladněji seznámit, dala jim škola po jednom výtisku 46. čísla Učitelských novin z roku 1952 s projevem náměstka ministra školství a osvěty soudruha Zajíce o vlastenecké a branné výchově. Na thema „Vlastenecká výchova ve škole a v rodině“ připravili posluchači referát a přednesli jej na třídních aktivech SRPŠ všech tříd. Posluchači vedli také po celou dobu souvislé praxe ranní pětiminutovky, zavedené v naší

škole. Vykonávali dozor o přestávkách, seznámili se s provozem školní stravovny a školní družiny a zúčastnili se školní besídky naší školy v divadle U Nováků.

Při hodnocení souvislé praxe jsme s radostí konstatovali, že všichni posluchači se snažili poznat během praxe též mimoškolní a mimoškolní život žáků a plnili svěřené jim úkoly i zde svědomitě. Konstatovali jsme dále, že i ideologická vyspělost posluchačů je na výši. Duch mezi nimi je zdravý. Na tom mají jistě značný podíl uvědomění bývalí dělníci, kteří nyní studují na pedagogické fakultě. Je milo mezi nimi pobýt a vyslechnout jejich krásné, nadosobní plány do budoucna, jejich nadšení pro vše zdařilé a pěkné. Měli jsme opravdu radost z těchto našich mladých lidí, když jsme je viděli učit naši mládež. Jeden z nich v hodině literatury rozbíral článek soudruha Klementa Gottwalda „Dělnická mládež“. Před námi stál novlý člověk: svobodný, rozjiskřený zdravým sebevědomím, planoucí vnitřním nadšením. Jeho síla přetékala do duší žáků, když se jim nabízel, že přijde na jejich třídní shromáždění, aby jim pověděl o své práci a o dělnické třídě. S těmito dělníky-učiteli jsme besedovali často. S hrdostí vyprávěli o SSSR, o slavné výstavbě a růstu ve všech oborech. Zde čerpali svoji sílu. A program těchto mladých nadšenců? Někteří budou dále studovat, většina jich však dává přednost práci mezi dětmi, řídicí se potřebami státu.

O všech posluchačích můžeme říci, že mají zdravou sebekritiku a kritiku. Posluchačka, která právě vyslechla o svých nedostatecích při vyučování, děkuje s úsměvem svým soudruhům za tuto kritiku a slibuje, že příští výstup bude lepší. Docházka posluchačů byla dobrá, zájem o vyučování značný. Mnozí přicházeli k učitelům poradit se i třeba třikrát. Někteří si sedali k dětem do lavice, dávající najevo lásku k dětskému kolektivu. Děti z nejnižších tříd obletovaly o přestávkách tyto své nové přátele a živě s nimi debatovaly. Poměr posluchačů k fakultním učitelům byl slušný a srdečný.

Souvislá školní praxe předpokládá pozorování posluchače pedagogické fakulty nejenom po odborné a metodické stránce některého předmětu, ale také po stránce vychovatelské, jeho postoje k celé budoucí učitelské práci.

Znalost učiva, metody a učitelského vystoupení posluchačů při výstupech sledovali během souvislé praxe zástupci jednotlivých odborných kateder. Hodnotíme-li pomoc katedry pedagogiky při souvislé praxi, vidíme, že je teprve na počátku, právě tak jako je na počátku zavedení souvislé školní praxe trvajících nepřetržitě 14 dnů. To tedy znamená, že pomoc katedry pedagogiky není ještě taková, jak by si souvislá praxe za-

sloužila, že hledá způsob, jak a v čem posluchačům pomoci.

Letošního roku se sešli členové pedagogické katedry se zástupci ústavu školní praxe, byli seznámeni se skupinami posluchačů a jejich vedoucími podle oborů a začlenili se do jednotlivých skupin, aby sledovali výstupy posluchačů i chod celé školy po stránce pedagogické, radili se s ředitelem školy a pomohli, kde bylo třeba při konečném hodnocení výstupů.

Katedra pedagogiky se tedy postavila kladně k pomoci při souvislé praxi, ale její pomoc se neprojevila tak, aby ji dlouho předtím předcházela, nýbrž vlastně ji jen sledovala. Avšak i to bylo přijato posluchači s povděkem. V tom právě spatřovali péči katedry pedagogiky o jejich další růst.

Bylo by třeba, aby v delším termínu před začátkem praxe se sešli členové sboru fakultní školy na pracovní poradě se členy katedry pedagogiky. Tam se poradí o tom, co budou u posluchačů pozorovat, seznámí se také s pořádkem školy, s průběhem mimoškolních prací a pod. Také společná porada všech posluchačů se členy učitelského sboru fakultní školy je potřebná. Vždyť na příklad seznámení posluchačů se zkušenostmi, klady a nedostatky v plnění školního řádu se strany žáků v jisté třídě je prvním předpokladem k úspěšnému absolvování výstupu.

To by mohl přednést a probrat praktik z fakultní školy. Pomohlo by to posluchačům při vyplňování deníku zápisů o školní praxi. Posluchači by byli upozorněni, čeho se mají u žáků i v chodu školy všimnout.

Budou-li takto obě strany se svými úkoly předem seznámeny, pak rozvrh školních i mimoškolních úkolů pro posluchače, dávaných ředitelem školy, bude celkem snadnější a pro počáteční dobu zapojení hlavně do mimoškolní práce lze vyhovět i zájmům posluchačů. Lze si jen přát, aby spolupráce katedry pedagogiky s odbornými katedrami i s fakultní školou se ještě více prohloubila.

Dále doporučujeme katedře pedagogiky, aby uvažovala o zavedení zvláštního kursu metodiky výchovné práce ve škole. Obsahem tohoto kursu by byla metodika výchovné práce učitele ve škole i mimo školu, práce ředitele a třídního učitele a metodika práce pionýrské organizace.

Tak se nám jeví výsledky práce s posluchači pedagogické fakulty v prvním pololetí existence fakultní školy. Těšíme se na její pokračování, během kterého, jak pevně věříme, svou práci ještě zdokonalíme, abychom pomohli naší pedagogické fakultě dát našemu pracujícímu lidu mladé učitele, dobře připravené na své odpovědné povolání po všech stránkách.

VÝCHOVA A ŠKOLSTVÍ ZA HRANICEMI

Všeobecně vzdělávací školství v lidově demokratickém Polsku.

STANISLAV DOBOSIEWICZ, Nowa szkola, III. 1952, č. 5, str. 488—498.

1.

Školství lidově demokratického Polska prošlo za osm let svého trvání prudkým vývojem. Jeho nová podoba vyrůstá v důsledném boji s dědictvím po polském a německém fašismu a v pracovním úsilí, aby vyučování a výchova byly co nejpevněji spojeny s budováním socialismu v Polsku a s bojem o mír.

Dědictví po sanační škole (sanacyjna szkola, škola za sanačního režimu Pilsudského — pozn. překl.) bylo smutné a hrozné pro budoucnost národa.

Tři čtvrtiny vesnických škol byly školy s jedním učitelem, jež dávaly žákům učivo úrovně čtvrté třídy školy základní (t. j. sedmileté školy — pozn. překl.).

Byla sotva jedna sedmitřídní škola na 17 obcí. Každoročně milion dětí ve věku do 13 let nemohlo chodit do školy. Důsledkem toho se stal druhotný analfabetismus v sanačním Polsku masovým zjevem, který tížil miliony pracujícího rolnictva. Střední

školství, seskupené ve větších městech a určené pro děti polské buržoazie, značně oddělené od pracujících mas dělnických a rolnických středisek, jen tak tak že vůbec trpělo ve svých zdech dítě dělnické a rolnické (r. 1935 bylo těchto dětí celkem jen 13,7% ve středních školách) a nepoměrně nízký vzhledem k potřebám byl stav školství odborného — to jsou základní znaky předválečného školství.

Osvětový zájem vládních kruhů byl zaměřen na elitní střední školu ve velkých městech. Proto usilovali, aby se vybudoval nevelký počet ukázkových školních paláců v buržoasních střediscích velkých měst při současné celkové lhostejnosti k žalostnému stavu škol na předměstích, v dělnických sídlištích a na ubohé vesnici.

Stejně smutné bylo *ideologické* dědictví oně školy: protivědecký, fideistický (na náboženské víře založený) obsah osnov a učebnic, propaganda fašismu a nacionalismu ve vyučování ve všech předmětech, kosmopolitismus pedagogické literatury původní